

פרק כד' משלי בלעם

משלי בלעם הבאים

המשל השלישי (כ"ג, ג, כט – כ"ד, יג):

ההכנות:

דומה: בלק בנה, כבקשת בלעם, שבעה מזבחות והקריב על כל אחד מהם פר ואיל.
שונה: 1. בלעם הבין שה' רוצה לברך את ישראל, ולכן לא ניסה הפעם לנחש אולי ה' יתגלה לקראתו, אלא החליט להזכיר את עוונות ישראל וחשב שכך תחול עליהם הקללה ממילא בגלל הזכרת עוונותיהם.
2. בלעם הסתכל למדבר וראה את ישראל שוכנים כל שבט בנפרד ופתחי אהליהם אינם מכוונים זה כנגד זה (מתוך צניעות), ואז החל לדבר.

תוכן המשל:

* בלעם מתאר את עצמו (ג'- ד'):

זהו נאום בלעם בנו של בעור, העיוור בעין אחת ("שתום העין"), השומע את דברי הא-ל ורואה את מראה ה' כשהוא "נופל וגלוי עיניים" (1) – בלילה כשהוא שוכב. 2 – כשה' התגלה אליו לא היה בו כוח לעמוד והיה נופל מכיוון שהיה ערל).

* מזכיר את מעלת עם ישראל (ה'- ז'):

בעם ישראל יש את מידת הצניעות – פתחי אהליהם אינם מכוונים זה כנגד זה, כדי שלא יציץ אחד לאוהל חברו ("מה טובו אוהליך יעקב").
אוהליהם נמשכו עד למרחק כמו נחל וכמו עץ ארז שנטוע על מים.

* מתנבא שיצא מלך מזרעם של ישראל שיצליח, יכבוש את אגג מלך עמלק ובהמשך תתחזק מלכות ישראל בימי דוד ושלמה. (ז')

* גבורת ה' ועם ישראל (ח'- ט'):

מי שגורם לישראל את הגדולה הזו הוא ה' שהוציאם ממצרים, שבזכותו "אוכלים" ישראל את אויביהם ושוברים את עצמותיהם.

עם ישראל יתיישב בארץ בגבורה כמו אריה ומי יוכל להקימם?
מי שיברך את ישראל יהיה מבורך, ומי שיקלל יהיה מקולל.

תגובות:

שונה: תגובת בלק לבלעם: 1. כועס עליו שבמקום לקלל את ישראל ברך אותם 3 פעמים.

2. אומר לו לברוח למקומו ללא הכבוד שהובטח לו.

דומה: תגובת בלעם לבלק: הרי גם לשליחך אמרתי, שגם אם תתן לי בית מלא כסף וזהב, אעשה רק מה שה' אומר.

המשל הרביעי (י"ד-כ"ה):

הכנות:

אין.

טקטיקה:

שונה. בלעם נתן עצה לבלק איך להכשיל את ישראל בדרך שונה.

* רש"י מסביר שבלעם יעץ לבלק להחטיא את ישראל בזנות כדי שה' יענישם.

בלעם אמר לבלק מה יעשו ישראל למואב באחרית הימים.

תוכן המשל:

בלעם מתאר את עצמו באופן דומה למשל הקודם.

סיכום ספר במדבר – לשימוש פרטי ולתלמידים

מתוך האתר של מאיר אביטן www.meir-avitan.co.il

בעתיד הלא קרוב, יקום מלך מישראל שימחץ את מואב (רש"י אומר שהכוונה לדויד), וימחץ את צאצאי שת בנו של אדם הראשון, כלומר את כל האומות. ירושת אדם. השמדת עמלק. שבה לקיני שהיה טוב לישראל. הם ישבו עם ישראל בבטחה, וגם כשיגלו יחזרו לארץ עם שאר הגלויות. אשור יגלו עמים ממקומם אך יאבדו לבסוף גם הם.

תגובות:

בלעם ובלק חוזרים למקומם.

משלי בלעם

	תוכן המשל	הכנות	
תגובות			
בלק: קללת במקום לברך. בלעם: אני אומר רק מה ששם ה' בפי. בלק: נעבור למקום אחר...	<p>א. מסביר מדוע אינו יכול לקלל את ישראל.</p> <p>ב. מספר מעלות ישראל:</p> <p>* עם שיש לו שורשים טובים (אבות ואמהות)</p> <p>* לא מתערבב בגויים.</p> <p>* מקיים מצוות רבות.</p> <p>ג. מדבר על עצמו, שתהא אחריתו כישראל.</p>	<p>1. בלק בנה שבעה מזבחות בהוראת בלעם והקריב פר ואיל על כל אחד מהם בלעם התבודד.</p>	המשל הראשון (כ"ג, א- י"ד)
בלק: לא תקללם ולא תברכם. בלעם: אני אומר רק מה שה' שם בפי. בלק: נעבור למקום אחר...	<p>א. ה' אינו אדם ואינו משקר ומתחרט, וכל דבריו מתקיימים.</p> <p>ב. מספר מעלות ישראל:</p> <p>* אינם עובדים ע"ז.</p> <p>* ה' אוהב אותם והוציאם ממצרים בתוקפו וגבורתו.</p> <p>* זריזים בקיום מצוות.</p>	<p>בנה שבעה מזבחות והעלה בהם פר ואיל.</p>	המשל השני (כ"ג, ג- י"ד- כ"ח)
בלק: כעס ואמר לו לחזור למקומו ללא הכבוד שהובטח לו. בלעם: אני אומר רק מה שה' שם בפי.	<p>א. מתאר את עצמו.</p> <p>ב. מספר מעלות ישראל:</p> <p>* מידת הצניעות.</p> <p>* מתנבא על מלכות ישראל ונצחון על אגג מלך עמלק.</p> <p>* גבורת ה' ועם ישראל.</p>	<p>בנה שבעה מזבחות והעלה בהם פר ואיל.</p> <p>שינוי: 1. לא נסה לנחש אולי יתגלה ה' לקראתו, אלא חשב לקלל ישראל ע"י שיזכיר עוונותיהם.</p> <p>2. נשא משלו בהשראת ראייתו את ישראל שוכנים בצניעות.</p> <p>3. ברכם מלכתחילה מתוך הבנה שלא יצליח לקללם.</p>	המשל השלישי (כ"ג, ג- כט – כ"ד, יג)
בלעם ובלק שבו למקומם.	<p>א. מתאר את עצמו (באופן דומה למשל הקודם).</p> <p>ב. תיאור מעשה ישראל לאומות באחרית הימים.</p>	<p>אין מזבחות וקרבתות. שינוי: במקום קללה נתן לבלק עצה כיצד להכשילם.</p>	המשל הרביעי (כ"ד, יד- כ"ה)

* במשל הרביעי חוזר הביטוי "וישא משלו ויאמר" לא רק בפתיחה (פסוק ט"ו), אלא גם בהמשך, כשהוא עובר להתייחס לעמים שונים (כ'- עמלק, כ"א – הקיני, כ"ג- אשור).

סיכום ספר במדבר – לשימוש פרטי ולתלמידים

מתוך האתר של מאיר אביטן www.meir-avitan.co.il

שאלות ותשובות פרק כד		
תשובה	שאלה	מס' שאלה פרק
<p>א. ההכנה למשל השלישי דומה להכנה בשני המשלים הראשונים בכך שבלעם בקש מבלק להכין שבעה מזבחות ולהעלות פר ואיל על כל מזבח.</p> <p>ב. קודם לכן חשב בלעם שאולי יצליח לקללם, לפחות ע"י הזכרת עוונותיהם מהעבר, אך לאחר שתי הברכות הראשונות נוכח בוודאות שה' רוצה לברך את ישראל. לכן לא הלך בכיוון של ניחוש ומעבר ממקום למקום בנסיון להצליח. בנוסף הביט על ישראל וראה אותם שוכנים לשבטיהם ומתוך כך נחה עליו רוח אלהים, ועתה ברך את ישראל בכוונה תחילה.</p>	<p>א. במה דומה ההכנה למשל השלישי להכנה לשני המשלים הראשונים?</p> <p>ב. מה נשתנה לאחר שתי הברכות הראשונות וכיצד נגרם הדבר? היעזר ברש"י לפסוקים א'– ב'.</p>	<p>1 כד ההכנות למשל השלישי (א'– ב')</p>
<p><u>במשל השלישי</u> מתאר בלעם את מקור הצלחת עם ישראל: 1. מידת הצניעות שבהם ("מה טובו אהליך יעקב" וגו') והיות ה' עמם (ובשל כך תהיה להם מלכות חזקה ומלך שיכבוש את אגג. הם יוכלו לאויביהם, יתיישבו בארץ בגבורה ויהיו מבורכים [מי שמברכם ברוך ומי שמקללם מקולל]).</p> <p><u>במשל הרביעי</u> מדובר על ישראל והעמים – אויביהם יאבדו (מואב, אדום, עמלק, אשור, ורש"י אומר שכתים הם רומי) ולאוהביהם (הקיני) יוטב.</p>	<p>מה מאפיין את המשלים השלישי והרביעי הנזכרים בפרק זה?</p>	<p>2 כד כללי</p>
<p>א. "מה טובו אהליך": פירוש ראשון: אהליהם הפרטיים של ישראל. (טובו – כי הם עומדים בצורה כזאת שישראל שומרים על צניעותם). פירוש שני: המשכן והמקדש (טובו – כי בהם מקריבים קרבנות לכפר על ישראל).</p> <p>ב. בלעם אמר דבר זה גם בברכה השנייה לישראל (כ"ג, כב). משמעות דבריו: לא מעצמם יצאו ישראל ממצרים אלא ה' הוציאם משם בתוקפו ורוממותו ("כתועפות ראם לו") – כך בברכה השנייה, ובברכה השלישית משייך את "כתועפות ראם לו" כמחובר אל "יאכל גויים צריו ועצמותיהם יגרם", שבתוקפו וגבורתו ישמיד אויביו.</p> <p>ג. רש"י מפרש "כרע שכב כארי": יתיישבו בארצם בכוח וגבורה.</p> <p>קודם לכן דימה את ישראל לאריה ולביא בברכה השנייה "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא, לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה" (כ"ג, כד).</p> <p>רש"י מפרש הדימוי כאומר שישראל זריזים בקיום מצוות. הם מתגברים בבוקר כארי לעשות מצוות, ללבוש ציצית, לקרוא שמע ולהניח תפילין, ובלילה לא ישכב אדם מישראל על מיטתו עד שמחבל כל מזיק הבא לטרפו ע" קריאת שמע על המטה.</p>	<p>א. לאילו אהלים מתייחסת הברכה "מה טובו אהליך יעקב"? (רש"י לפסוק ה'). שני הסברים).</p> <p>ב. היכן הזכיר בלעם קודם לכן כי "אל מוציאו ממצרים כתועפות ראם לו" ומה רצה לומר בכך? היעזר ברש"י לפסוק ח'.</p> <p>ג. בלעם אומר על ישראל "כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו". מהי משמעות ברכה זו (רש"י לפסוק ט'), היכן דימה בלעם קודם לכן את ישראל לארי ולביא ומה רצה להגיד בדימוי זה שם?</p>	<p>3 כד בלעם – המשל השלישי (ג'– ט')</p>

סיכום ספר במדבר – לשימוש פרטי ולתלמידים

מתוך האתר של מאיר אביטן www.meir-avitan.co.il

<p>א. לאחר שתי הברכות הראשונות הסתייג בלק מהתוצאה, שהייתה הפוכה למה שרצה, אך לקח את בלעם למקום אחר שאולי ממנו יצליח לקלל טוב יותר. לאחר הברכה השלישית כעס בלק וקרא לבלעם לחזור למקומו, ללא הכבוד והממון שהיו יכולים להיות מנת חלקו.</p> <p><u>תגובת בלעם:</u> 1. מלכתחילה אמרתי לך כי לא אוכל לעבור את פי ה', אלא אוכל לדבר רק כרצון ה'. 2. אני הולך לעמי, אך אתן לך עצה ואומר לך מה הם עתידים לעשות למואב באחרית הימים.</p> <p>ב. בלעם אמר לבלק כי ייתן לו עצה, אך לא כתוב מה העצה. רש"י מסביר כי "לכה איעצך את אשר יעשה העם הזה " וגו', אינם המשך אחד, אלא יש כאן מקרא קצר: העצה היא דבר אחד ותיאור העתיד הוא דבר אחר. (צריך להיות: לכה איעצך [כיצד] להכשילם ואומר לך מה שהן עתידין להרע למואב באחרית הימים).</p> <p>ג. עצת בלעם לבלק הייתה להכשיל את ישראל בזימה. דבר זה מסופר בפרק הבא – פרק כ"ה – כי ישראל זנו אל בנות מואב ובעקבות כך גם נצמדו לבעל פעור. בפרק ל"א מסופר על נקמת ישראל במדין, שם מוזכר כי הן "היו לישראל בדבר בלעם" (שם טז).</p>	<p>א. במה הייתה תגובתו של בלק שונה לאחר משלו השלישי של בלעם לעומת שתי הפעמים הקודמות וכיצד הגיב בלעם על כך?</p> <p>ב. מדוע אומר רש"י על הפסוק "ועתה הנני הולך לעמי לכה איעצך" וגו' כי הוא מקרא קצר – מה חסר בו וכיצד יש להבינו?</p> <p>ג. מהי העצה שנתן בלעם לבלק והיכן היא כתובה? היעזר ברש"י לפסוק י"ד.</p>	<p style="text-align: center;">4 כד דברי בלק ותגובות בלעם לאחר המשל השלישי (י'– י"ד)</p>
<p>א. בלעם אמר על אשור "וגם הוא עדי אובד" (כ"ד, כד).</p> <p>ב. עונשו החמור של עמלק נגזר עליו משום שהיה הראשון שהעז להלחם בישראל בצאתם ממצרים.</p> <p>ג. תפקיד יהושע היה לנהל את המלחמה פיסית. תפקידו של משה היה להרים ידיו ולהתפלל לה', או להביא לכך שישראל יתפללו לה'. אהרן וחור תמכו בידי משה.</p> <p>ד. שמואל אומר לשאול כי ה' אמר "פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל" – שנלחם בישראל בצאתם ממצרים.</p> <p>ה. שאול השאיר את אגג מלך עמלק בחיים ולא החרים את הצאן והבקר.</p>	<p>בלעם אמר על סופו של עמלק "ואחריתו עדי אובד" (כ"ד, כ). א. על מי עוד אמר בלעם בהמשך כי גם הוא עדי אובד?</p> <p>ב. מדוע הוטל על עמלק עונש כזה? היעזר ברש"י לפסוק כ'.</p> <p>ג. מי היו השותפים בישראל למלחמה הראשונה בעמלק, מי מהם היה אחראי על הצד הפיסי של המלחמה ומי על הצד הרוחני?</p> <p>ד. בשמ"א ט"ו מתוארת מלחמת שאול בעמלק. כיצד נימק שמואל באזני שאול את הציווי על המלחמה בעמלק?</p> <p>ה. ציין שני עניינים שבהם לא שמע שאול בקול ה' בעניין המלחמה בעמלק.</p>	<p style="text-align: center;">5 כד עונשו של עמלק</p>